

KOROŠKI SLOVENEK

Priloga se pod naslovom
 „KOROŠKI SLOVENEK“
 Klagenfurt, Viktringer-Ring 28/I.
 Rokopisi se naj pošljajo na naslov:
 Pol. in gosp. društvo
 Klagenfurt, Viktringer-Ring 28 I.

Lisi

za politiko, gospodarstvo
 in prosveto

Izhaja vsako sredo

Stane četrtletno: K 10.000

Za Jugoslavijo
 četrtletno: Din. 25

Pozamezna številka 1000 kron

Leto V.

Dunaj, 28. januarja 1925.

Št. 4.

Nič strahu.

Naši nemškutariji in njenim voditeljem v Celovcu zelo ugaja, če se morejo pred svetom postaviti kot veliki junaki, kot rešitelji, ne Avstrije, vsaj pa Koroške. Na latinskih šolah smo brali, da se je v Termopilah napravil Leonidu spominski napis: „Potnik, ko prideš v Sparto, javi ljudem tam, da si nas tukaj zazrl, kakor postava veli.“

V bodoče bo zgodovina menda samo še o koroških junakih govorila, ki so bili čudno pogumni, dokler ni nekaj redne srbske vojske prekoračilo Karavanke. Radi pustimo Celovčanom to veselje. A čimdalje nas dražijo s svojim neumnim veseljačenjem in svojimi slavnostmi, tem manj se bomo razumeli in tem manj imajo naši mogotci v Celovcu razloga, čuditi se, ako se za naše razmere zanima inozemstvo.

Nekateri jugoslovanski listi so naglašali, da je bil Celovec nekdanje središče slovenske kulture; tu so delovali Slomšek, Janežič, Einspieler, Družba sv. Mohorja, zdaj pa je Celovec popolnoma nemški! Na to strastno odgovarja list našega deželnega glavarja, „Bauernzeitung“: „Klagenfurt je bil nemški in ostane nemški. „windisch“-voditelji so le zlorabili pravico gosta, ko so v nemškem mestu, med Nemci, kot gostje stanovali in zoper Nemce hujskali. O mestu „Klagenfurt“ pa se v Ljubljani ni govorilo in o tem mi ne govorimo, marveč o Celovcu. Izbršite, nemški prijatelji, to ime iz zgodovine! Ko pa je bila do zadnjega časa vsa okolica slovenska, ko naši kmetje hodijo le v Celovec, kupujejo v Celovcu, prodajajo v Celovcu, se bo svet vsi ti nemškutariji, ki je polnokrvno slovenska, ali vsaj s slovensko krvjo premočno prepojena, smejal, da se svojega pokoljenja tako sramuje! Slovenec v Celovcu ni gost, marveč domačin. Preveč je tu gostov, a to niso koroški Slovenci. Ako tem Nemcem tako mrzi Slovenec, zakaj so se potem pri glasovanju tako pehali za Slovence? Človek bi bil mislil, da se bi Nemci oddahnili: Pojdite, zbogom, nič za zlo, kakor se odslavlja k novemu letu slabega posla, ali spravlja neprijetnega gosta pri durih ven. Nemški Klagen-

furt živi od slovenske okolice tudi v tem smislu, da se iz nje regenerira, in ta naraščaj je večinoma zelo delaven in inteligentni: priča temu vendar Šumy sam, bivši Dobernik in drugi. Proti Nemcem naši ljudje niso ščuvali, branili pa so Slovence, tiste dni, kakor jih zdaj branijo proti brezpomembnemu vsenemštvu, ki je od prej podedovalo veliki gobec, krempljev in zob pa že dolgo več nima.

„Bauernzeitung“ se potem veseli, da nam celovski zvon, „Heimatglocke“, gre na živce. Nikakor. Zvon je zvon, in cerkev je cerkev. Če bodo Celovčani ta zvon bolje poslušali kakor so stare zvone, se bomo še mi veselili. Zvon ne poje nemško, poje svoj glas, in če so na tem zvonu neka imena, nas tudi to ne draži in razburja. Omenjeni nemški list upa, da zbežimo pred tem zvonom čez Karavanke! Ne vemo zakaj? Tu smo doma že nad tisoč let in tu ostanemo, ne našim nemškutarjem na ljubo, marveč ker je Slovenec tu gospodar na svoji zemlji.

Šumijev list potem patetično naznanja, da bo celovski zvon spominjal na mlado kri, ki se je prelila po krivdi tistih, ki so hoteli Koroško raztrgati. Ko se je Avstrija delila po narodnostih, so pač Slovenci na Koroškem zahtevali, da se tudi tu napravi jezikovna in ne zemljepisna meja, kakor so Nemci zahtevali, da se začrta meja na Tirolskem in Češkem in drugod.

V čem pa obstoji izdajstvo, katerega smo baje koroški Slovenci s tem zakrivali? Ali je mogoče odstopivši cesar Karol v svojem testamentu zapustil Koroško Lemežu, Šumyju itd.? Peče jih, da so slovenski „podaniki“ se tako krepko postavili na lastne noge. Nas pa ta prepoved veseli!

Nikdar bi se Avstrija ne bila razsula, ko bi avstrijski Nemci ne bili vsi vstopili v „Gemeinbürgschaft“; v tem je bila usodepolna zmeta tudi krščansko-socijalne stranke. Potem pa je vse Nemce prešinil surovi, nestrpni, pruski duh, ki ni nikjer pripoznal pravic manjšine, ne na Poznanjskem, ne v Alzaciji, ki so jih Prusi dosledno izrivali iz vseh mest! To prusko maniro ste zanesli v Avstrijo: saj smo sami doži-

veli, kako je piškav županček nemškega mesta obetal, da z nemško pestjo ubije slovenske buče! In potem ste med vojno, ko je nevarnost bila največja, prišli z nakano, da uvedete nemški državni jezik z vojnimi sredstvi! Ali niste zapazili, da je ta nakana izbila sodu tla? Tedaj se je začela Avstrija majati, ker so Slovani rekli: skupno bivanje z Nemci ni več mogoče! Avstrijo ste vi Nemci pokopali; drugo kar je prišlo potem, je postranskega pomena. Stvar se je končno uredila drugod in ne v Celovcu.

Kaj mi hočemo? Hočemo imeti na svojih tleh mir in hočemo, da se postavno ravna z našimi ljudmi, kakor v redni državi. Tega pa ne bomo trpeli, da bo med nami poljubno vladalo krivo petelinovo perje. Vlada naj se zaveda svojih dolžnosti, naj ne vlada po željah stranke, ker to ni več nobeno vladanje. Na dolgo se pa nobena država ne more nepostavno vladati. Zapomnite si to!

Problemi.

Peto leto teče, kar živimo koroški Slovenci v avstrijski republiki. Če podamo danes bilanco našega zadovoljstva z Avstrijo, je ta bilanca — pasivna. Mnogo bremen in malo prejemkov. Preživeli smo dobo propadanja državnega gospodarstva, dobo sanacije z Abbauom in davčnim pritiskom, a stojimo sedaj v času sanacije „duha“ pred novimi težavami, ki utegnejo našo državo skoro pokopati. Te težave izvirajo iz dejstev, da veliko temeljnih ali v gospodarstvo države globoko segajočih problemov še ni rešenih. V par člankih bom te probleme, ki se dotikajo tudi našega domačega gospodarstva, skušal razložiti in pokazati možnosti ali nemožnosti njihove rešitve.

Valorizacija.

Kmet je posodil mizarju leta 1910 deset tisoč kron staroavstrijske veljave. Leta 1920 pride mizar in plača kmetu svoj dolg z obrestmi, okroglo 15.000 kron novoavstrijske veljave. Kmet bi si za leta 1910 posojenih 10.000 K

PODLISTEK

Kovač Franc:

Obisk.

Mrzlega nedeljskega popoldneva po blagoslovu se podam na obisk k najstarejšemu faranu, preužitkarju, ki gre že proti devetdesetemu letu, da se na njegovo večkratno vabilo kaj pogovoriva o tem in onem. Da bi mu napravil veselje in ga spravil v dobro voljo, sem vzel s seboj stekleničico žganja.

Gosta jesenska megla je zastrinjala celo okolico, da se je videlo komaj par korakov naprej, in debelo ivje je viselo v dolgih nitih po drevju, kot da bi zapadel novi sneg.

Skozi meglo zaslišim sekanje in v enakomernih presledkih močne udarce sekire ob deblo. Ko pridem bližje, vidim, da ljudje napravljajo drva in podirajo drevesa. Neprijetno in nerodno se jim je zdelo, da jih zasači fajmošter pri onečaščenju Gospodovega dne.

„Zima bo, gospod, drv nimamo,“ izpregovori postaran možakar kot v opravičilo, še predno sem ga kaj vprašal, in preneha z delom.

„Res, zima bo,“ pravim, „pa ste menda pozabili, da je danes nedelja. Ali boste kar surova drva netili?“

Hitreje so udarjale sekire v zasekano deblo, da bi preslišali moje vprašanje.

Počasi, premišljujoč med potjo o tem in onem, pridem do preužitkarjeve kajže, potrkam s palico na vrata in na njegov poziv vstopim.

Stal je sredi sobe v spodnjih hlačah, ker se je ravno preoblačil, in držeč delavniške v rokah, me nekaj časa začudeno gleda.

„Bog daj, oče! Kako se kaj imate? Se bodeva kaj pomenila.“

„O, Bog daj, Bog daj, gospod fajmošter! Ste vendar prišli enkrat. Sem prišel ravnokar iz cerkve. Takoj bom napravljen, kar sedite!“ in mi pokaže prostor ob peči za durmi.

Z mladeniško urnostjo je smuknil v hlače in nataknil cokolje na noge.

„Se bodeva kaj pogovorila o starih časih, vi veliko veste,“ začnem.

„Ja, ja, včasih je bilo vse drugače na svetu kot dandanes.“

„Pa malo žganja sem vam prinesel,“ pravim in postavim stekleničico na mizo.

„Oho—o—o! Za tri dni ga bo dosti. Ga sicer ne pijem mnogo, čisto malo včasih kakšen požirek za arcnijo. Pa počakajte malo, prinesem vam mošta, takoj pridem,“ ter odhiti skozi vrata.

Mož v visoki starosti, a še nenavadno pri močeh, bistrega uma in naravnost občudovanja vrednega spomina, nazaj tja do otroških let.

Ogledoval sem se po njegovem stanovanju, ki je pač tako, kakoršno imajo splošno preužitkarji, ko izročijo gospodarstvo sinovom. Zanimala me je samo stara, v usnje vezana knjiga, ležeča na mizi. Odprem jo in vidim, da so Slomškova „Berila in evangelijski“ iz leta 1844., tiskana v bohoričici.

„Pa ga pokusite malo! Letos ni tako dober kot druga leta,“ in postavi poln vrček pred me.

„Bo že, bo že. Kaj pa, ali to knjigo berete?“

„Ja, Slomškovi evangelijski so. Za vsako nedeljo preberem, da že naprej vem, kateri evangelijski boste brali raz prižnico. Jaz sem še poznal škofa Slomškega. Ko sem še v šolo hodil, so prišli škof leta 1850. v šolo pogledati, kako se učimo. In po izkušnji smo zapeli.“

mogel kupiti majhno posestvo. Za leta 1920 vrnjeni dolg z obrestmi si je lahko kupil južno slabše vrste.

Kajžar je vložil l. 1912 v hranilnico težko prihranjenih 1000 kron. Pride l. 1922 v hranilnico in dvigne svojo vlogo z obrestmi, dobi 1500 kron, ravno za par žemelj.

Meščan je pred vojno za skoro celo svoje premoženje kupil državne obligacije. t. j. posodil denar državi. Po vojni pride po svoj denar in dobi znesek, s katerim ne more živeti ne umreti.

Ali se je zgodila kmetu, kajžarju, meščanu krivica? Po naravnem pravu: da! Po avstrijskem zakonu: ne! Mizarja, posojilnico in državo štiti pri plačevanju dolgov leta 1919 izišla takozvana „Schumpetrova odredba“. Ta zakon ima načelo: Krona je krona. Torej dolgovi in terjatve v starih dobrih kronah se smejo izplačevati v novih, malovrednih kronah v istih zneskih. Ta odredba greši na edino pravem načelu, naj se za posojeno vrednoto vrača enaka vrednosta; ne kup papirja za dolg v zlatu. Da se popravi ta krivica, ki jo učinja omenjena odredba, to je problem valorizacije. Kratko: Izplačevanje predvojnih dolgov in terjatev v istih zneskih zlatih kron. Kako se je ta problem doslej reševal, bomo kar videli. Dve postavi sta izšli, ki skušata valorizacijo predvojnih dolgov in terjatev vsaj deloma doseči. To sta: postava o družinskih upnikih (Familiengläubigergesetz) in t. z. „Ausgedingegesetz. (Prva in deloma tudi druga postava sta bili menda v listu že razloženi.) Ti dve postavi pa zadovoljita le ozek krog: družino. Vsi ostali krogi so ostali doslej nezadovoljeni, pod silo Schumpetrove odredbe. Slednje čase se rešujejo spori med upniki in dolžniki pred sodnijo. Toda razsodbe glede valorizacije so do najvišjih sodnih inštanca zelo različne, takorekoč odvisne od mnenja posameznega sodnika. Potemtakem na primer podjetnik nikdar ne ve, kaj bo sodnik razsodil o tej ali oni terjatvi ali dolgu, podjetnik kratkoma ne ve, koliko ima premoženja. V kratkem izide zakon o zlatih bilancah, ki zahteva, da mora podjetnik pri sklepnih računih (bilancah) vpostaviti vse zneske preračunjene na zlate krone. Kako naj ta človek vpostavi predvojne dolgove in terjatve, ko ne ve, kako jih bo izplačal oziroma dobil plačane, če je vse odvisno od raznih mnenj različnih sodnikov? Iz tega že vidimo, da se mora jurisdikciji (sodniji) vzeti kompetenca v valorizacijskih zadevah ali boljše, da se ta kompetenca podvrže novemu, od parlamenta izdelanemu in izdanemu valorizacijskemu zakonu.

Ali je postava o valorizaciji predvojnih dolgov mogoča? Poglejmo!

Država je pred vojno izdala obligacije, si nekako izposodila denar od privatnikov. Po postavi o splošni valorizaciji predvojnih dolgov bi morala država te dolgove — obligacije

— izplačevati v zlatih kronah. Tega kratkoma ne more, ker nima denarja.

Posojilnica in hranilnica je dobila zneske, ki jih je posodila pred vojno, večinoma že vrnjene. Ko je začela krona padati in je bilo kron dovolj, je veliko dolžnikov hitelo plačati posojilnici dolgove. Zneske pa, ki so jih ljudje pred vojno vložili v hranilnico, večinoma doslej še niso dvignili, ker se skoro ni izplačalo iti po teh par kronic v urad. Če izide sedaj postava o splošni valorizaciji, bo zavod tirjal in izplačeval v zlatih kronah. Zatrjati nima skoro nič, za izplačati malone še vse: mora falirati v kljub fondom in ostalemu premoženju.

Kmet je dobil plačan dolg od mizarja v slabih kronah. Morda pa je sam komu drugemu dolžan isti znesek in ga doslej še ni vrnil. Če izide postava o splošni valorizaciji, mora plačati svoj dolg v zlatih kronah. Torej: dobil je slab denar, plača naj dobrega! Bo presneto na slabem.

Iz teh primerov je uvidevno, da zakon o splošni valorizaciji predvojnih dolgov ni mogoč več sedaj. Že zato ne, ker države, dežele in občine svojih dolgov valoriziranih ne morejo plačati, ker denarja nimajo.

Strokovnjaki se bavijo s predlogi valorizacijskega zakona, ki bi vsaj krogom, ki so bili s padcem krone in Schumpetrovo odredbo najbolj udarjeni, pomagal na noge. Tako naj se po nekaki valorizaciji družinskih dolgov, ki se je že določila (Familiengläubigergesetz), opomore s postavo še varovancem (Mündelgesetz), penzionistom in morda rentnikom. Toda rentnike država le ne bo mogla v valuti izplačati, torej naj bi se jim pomagalo iz kakega podpornega fonda.

Sklep. Vsled propada predvojnega gospodarstva je padla tudi vrednost avstrijskega denarja. Leta 1919 se je zgodila nepredvidnost, da se je s Schumpetrovo odredbo dovolilo plačevanje predvojnih dolgov v slabi valuti avstrijske krone. Iz te nepravilnosti je nastal problem valorizacije akuten. Izdali sta se dve postavi, ki obsegata samo družino. Odločanje o ostalih sporih je prešlo na sodnijo. Ta odločuje neenotno. Treba je enotnega zakona. Zakon o splošni valorizaciji ni več mogoč. Možni so pa zakoni o delni valorizaciji za najpotrebnejše sloje, ker bi taki zakoni ne uplivali preveč kvarno na mirni razvoj našega gospodarstva. Ker so možni in potrebni ti zakoni, naj se ustvarijo.

POLITIČNI PREGLED

Avstrija. Na Dunaj se skliče deželna konferenca. — Uradniki so se odločno izrekli proti daljnemu odpustu iz služb. Seveda to nič ne bo zaleglo, ker je ženevski diktat močnejši, ki pravi, da se mora število uradništva zmanjšati za 100.000. Od tega pa smo še precej oddaljeni. — Iz proračunske razprave v finančnem odboru posnemamo, da je dotok v obrt-

ne šole vsled pregrupacije gospodarstva zelo velik ter bo treba otvoriti nove šole. Z izgradnjo vodnih naprav, ki so jih poškodovale vremenske nepravilnosti med in po vojni, se mora nadaljevati, istotako z elektrifikacijo, za katero se je začel zanimati inozemski kapital. Električna moč se bo obdačila s posebnim zveznim zakonom ter odpadejo deželne obdačitve. Gospodarska kriza je zelo slabo vplivala na rudarstvo osobito na premog in železno rudo. Veliko topilnic se je moralo pogasiti. Posebno razveseljivo je pridobivanje zlata. Ako se obrati nekoliko izpolnijo, bo mogoče na dan pridobiti 1 kg zlata. Tudi državne ceste se bodo popravile. Za železnice je predviden dohodek 4850 milijard, od tega pa bo šlo 3652 milijard za nameščence in penzioniste. Veliko za drugo ne ostane. 7500 železničarjev se še odpusti.

Konferenca nasledstvenih držav. Dne 23. t. m. se je pričela konferenca nasledstvenih držav na Dunaju. Glavna razprava se predvsem tiče navodil za delovanje skupne komisije, ki je bila določena v smislu mirovne pogodbe od reparacijske komisije za razdelitev predvojnih dolgov med nasledstvene države. Konferenca definitivno razdeli te dolgove med posamezne nasledstvene države. Konference se udeležijo tudi zastopniki reparacijske komisije.

Jugoslavija. Policija je zaplenila „Domoljub“ in prepovedala izdajanje. Sodišče je prepoved razveljavilo, ker oblast zaplenitev ni predložila v predpisanem roku sodišču. — Kralj se je vrnil s Pariza in Blede zopet v Beograd. Ob tej priliki se piše o krizi vlade. Bajе obstojajo nasprotstva med hrvatskima ministroma dr. Šurminom in dr. Drinkovičem ter Pribičevićem. — Banski stol je sklenil, da se izpuste Radičevci iz zaporov, sodno postopanje pa naj se nadaljuje. Izpuščene poslance je policija spravila v policijske zapore, ker se je našel nov obremenilni material.

Volilno gibanje v Jugoslaviji. Za 315 poslancev, ki jih bo štel prihodnji parlament, je v 54 volilnih okrožjih 359 kandidatnih list. To je nekaj manj kot pri zadnjih volitvah. V Srbiji nastopajo najbolj složno in urejeno Davidovičevi demokrati, ki kandidirajo v 42 okrožjih in imajo le par razcepljenih list. Radikali sami kandidirajo v 38 okrožjih, a imajo v več kot polovici po dve, ponekod pa tudi po tri kandidatne liste, ker se niso mogli zediniti glede nosilcev; ene imenuje glavni odbor, drugi pa sami nastopajo. Radikali skupaj s samostojnimi demokrati pod imenom Nacionalni blok nastopajo v 14 okrožjih, samostojni demokrati sami pa v 33 okrožjih — ponekod tudi v razcepljenimi listami. Zemljoradniki kandidirajo v 38, republikanci v 17, samostojni ali neodvisni radikali v 15, komunisti v 18, socialisti v 17, srbska stranka v 9, HRSS v 20, hrvatski disidenti v 8, Madžari v 3, Džemijet v 6, Nemci v 6 okrožjih itd.

Boj za poljske barve v Gdanskem. V Gdanku je dala poljska vlada postaviti poštne nabiralnike v poljskih barvah. Proti temu ukrepu je nastopil z vso odločnostjo mednarodni komisar za Gdansk. Ta nastop je izzval v poljskih krogih velikansko ogorčenje. Poljska vlada se bo pritožila na Društvo narodov.

Odstavitev Trockega. V zadnjem sklepu, ki ga je izdal osrednji odbor ruske komunistične stranke glede odstavitve Trockega, naglašajo boljše, da je bila disciplina vedno glavni pogoj za uspehe komunistične stranke. Ponovni nastopi Trockega proti komunistični stranki in proti boljšeizmu sploh so prisilili vodstvo stranke, da se ali odreče načelu discipline ali pa napravi konec političnemu delovanju Trockega. Vodstvo komunistične stranke je prepričano, da bo odstavev Trockega kot vojaškega komisarja inozemstvo tolmačilo tako, da je nastal velik razdor med komunisti. Nasproti temu pravijo komunisti, da je položaj sovjetov sedaj mnogo trdnjši, kakor je bil kdaj popreje. Trockij je bil vedno na vseh kongresih in vseh strankinih sejah od leta 1922, dalje zagovornik malomeščanstva. Trockij je bil nasprotnik seljaške internacionale. Povsod je nastopal proti kmetom. Trockij je uporabljal rdečo armado in mornarico, ki naj bi tvorila nekako srčno vez med delavstvom in kme-

„Kaj ste pa peli? Ali se še spominjate?“ Starček nekoliko pomisli in naglo reče:

„Aha, že vem:

Naše srce povzdignimo
proti večnemu Bogu,
častimo in molimo
sveto Rešnje Telo.

Škof Slomšek so nas pohvalil, da smo bili pridni.“

Potem sva prišla polagoma na gospodarske stvari.

„Včasih je bilo slabo na svetu za kmeta, sedaj je zanj boljše. Od sv. Jurija in do sv. Mihaela so morali kmetje po tri dni v tednu graščaku tlako delati in še seno za vole s seboj vzeti. In delati so morali celo leto zastonj. Vrhutega je bila še desetina, le tri dni v tednu je mogel kmet delati za se. Sedaj je boljše za kmeta, ker ni več tlake in desetine. Ljudje ne vedo, kako jim je dobro. Tudi včasih so bile slabe letine in hude zime.“

Stekleničica z žganjem se je čudovito hitro praznila in starček je postal zgovoren. In tudi jaz sem pil že drugi vrček mošta...

Ni se mogel več vživiti v sedanje razmere in začel je hvaliti stare čase:

„Včasih smo z denarjem varčevali, ker ga je bilo malo med ljudmi, a sedanji rod pa vtakne vse v tobak in veselice, ženske pa v drago in gosposko obleko, ki je enkrat za obleči in že je raztrgana. Včasih smo leta in leta nosili domačo obleko; ni bilo sicer tako lepo narejeno, a bilo je močno, da se ni zlepa raztrgalo. Pa tudi bolj radi smo v cerkev hodili kot dandanes. Narobe svet.“

„Kaj pa delate tako med tednom doma?“

„Malo metle vežem ali kaj podobnega delam, malo žebram in evangelijske berem, zvečer v mraku pa premišljujem, kako je bilo včasih na svetu. Pa postaral sem se. V družbo ne zahajam dosti. Kaj pa hočem? Moji stari znanci so že vsi pomrli, med mlade ljudi ne spadam več. Pa saj tudi jaz ne bom več dolgo. Samo to Boga prosim, da bi srečno umrl, da bi bila zadnja ura dobra, drugega si ne želim nič več.“

Stemnilo se je in polagoma sem se poslovil od zgovornega moža. Med potjo proti domu sem nehote premišljeval o Ciceronovi razpravi „De senectute“ (o starosti), ko govori Lelius o veselem in brezskrbnem večeru življenja, spominjajoč se z veseljem na leta delovanja in truda ter s stojično mirnostjo pričakuje smrti.

tijstvom, na vseh koncih in krajih proti kmetom in je pošiljal vojaške oddelke na kmete, da so tam kmeta tlačili in gulili. Osrednji odbor komunistične stranke je sicer vzel na znanje izjavo Trockega, da stavlja svoje nadaljne politično delovanje pod strankino kontrolo, toda ruski komunisti v nobenem oziru več ne zapajo Trockemu. Trocki noče opustiti svojih političnih načel o boljševizmu in zgolj iz strahu naglašava svojo lojalnost napram stranki.

DOMAČE NOVICE

Komunistični teater. V soboto 17. t. m. se je pripeljal v Celovec k letnemu zborovanju kršč. soc. stranke dr. Seipel in ravno isti dan bi moral vodja celovških komunistov Kerše romat za 48 ur kazni v zaporu. Ibi v zaporu ni prijetno posebno pozimi. Sklical je svoje pristaje ter jih peljal pred kriminal, kjer so glasno protestirali proti zaporni kazni svojega voditelja. Pred stražnico je nastalo bučno vpitje in kraval. Policiji je začelo to polagoma presedati ter je demonstrante, ko je prišla pomoč, pozvala, da se razidejo, a naletela je slabo. Na policaje so začeli padati udarci s palicami, policija pa je potegnila sablje. Eden demonstrantov je bil ranjen, več pa aretiranih. Demonstracija je bila naperjena tudi proti dr. Seiplu, ki je praktično videl, kako ga imajo nasprotniki sanacije radi. In Celovec je imel zopet svoj teater in dobil snov za klepetanje.

Groše dobimo že sredi februarja. Kovanje je že tako daleč dospelo. Na nove šilinge z manjšo vsebino srebra pa bomo čakali še pol leta, ker je treba prej izdane pretopiti in kovati nove. Zato pa kmalu dobimo papirnate šilinge, ki so brez označbe vrednosti že dotiskani. Seveda bo treba s šilingi in groši pričeti računati že prej brez šilingov.

Največ siromaštva, največ hudodelstev, največ norcev napravi — alkohol. Skoro vsakdo to vidi in vendar se ne more odreči alkoholu, ker je nanj navajen od mladih let. Zato je velike važnosti, da se mladina vzgoji brezalkoholno. Zahtevajte eno številko našega lista — brezplačno — na ogled. „Mladi junak“, Ljubljana, Poljanski nasip 10.

Št. Primož v Podjuni. (Šolska slavnost.) Tukajšnje šolsko vodstvo je priredilo v nedeljo dne 25. januarja božično šolsko slavnost. Na sporedu je bilo sviranje dveh gosel s spremljevanjem gitare, petje in šolarska igra. Splošno je prireditelj, ki je imela nemškonalno obilježje, dopadla, osobito petje, dočim moramo godbo grajati. Primož sviralec je igral dobro, sekundo je prišel parkrat iz ravnotežja, gitaro je bilo sicer malo slišati, pa še tedaj je bila igrana pod vsako kritiko. Neko drugo veliko predznost imamo k temu omeniti. Prireditelj (šolsko vodstvo) so vzeli naš društveni oder brez društvenega dovoljenja in ga spravili v šolo. Da se pri prenosu po šolarjih oder ni popravil, je obsebi umevno. Obžalujemo, da prireditelji niti ne vedo, da sme razpolagati z društvenim premoženjem samo društveni odbor in da sme društveni predsednik zastopati društvo samo na zunaj. Protestiramo proti temu, da se jemlje oder brez odborovega dovoljenja v svrhe, ki so v nasprotju z društvenimi smotri. Daničar.

Dobrla vas. Poslanec Einheitsliste opozarjamo, da se je polastila njih volilcev v slovenskem delu velika nervoznost in razburjenje, ker se ne pokažejo več. Pred volitvami so napravili shod za shodom skoro v vsaki vasi in farbali ljudi, sedaj pa jih ni, ko je obravnavati toliko za kmeta važnih vprašanj. Predvsem je na dnevnem redu deželne zboru vprašanje zavarovanja kmečkih delavcev, poleg tega važno vprašanje posojilnic, kreditov in davkov. Naj bi prišli tudi med nas in propagirali davčni štrajk kakor v Labudski dolini, katerega odobravajo, ker stavkajo nemški davkoplačevalci. Svojim volilcem bi s tem zelo ustregli. Osobito veliko poželenje imajo po g. Pušlu. Da bi se vendar enkrat prikazal!

DRUŠTVENI VESTNIK

Novi društveni oder v Šmihelu.

Naša katoliška izobraževalna društva imajo v prvi vrsti nalogo, da nudijo svojim članom versko in narodno izobrazbo, ki je drugim potom ne morejo dobiti. Zato je delovanje društev ceniti po tem, kako prirejajo društvene izobraževalne sestanke in kako se posamezni člani poslužujejo knjižnice, ki je gotovo največji zaklad kakega društva. Ker pa suhoparna predavanja dostikrat postanejo dolgočasna in radi tega nimajo vedno zaželjene privlačne sile, hočejo društva doseči svoj namen tudi potom društvenih prireditev, iger, akademij in sličnih nastopov. Zato je tudi prvi in glavni namen teh prireditev člane društva in obiskovalce izobraževati in, šele drugi nekako postranski namen, nuditi nekaj zabave. Zato na naših odrih ne bi se smele uprizarjati igre, ki ne bi služile izobraževalnemu namenu, ki bi ali žalile verski ali narodni čut, ki bi poviševale surovost in strasti človeške. Igre morajo poučevati, blažiti, navduševati za to, kar je lepo in božje.

Če društveni oder služi tem namenom, je gotovo zelo velike važnosti za društveno življenje in za duševno življenje naroda.

Zavedajoč se tega in ker stari oder ni več odgovarjal dejanskim potrebam, smo si v Šmihelu čeprav z velikimi žrtvami napravili nov društveni oder. Oni, ki so prišli na zadnjo našo prireditev na Štefanovo, so ga že videli in tudi drugi ga bodo prišli gledat. Ker bi se pa zanj gotovo zanimali tudi društveniki, katerim ni tako lahko mogoče priti v Šmihel, ga na kratko opišemo.

Oder je kakih 5 m širok, kake 4 m visok in kakih 3½ m globok. Zastor predstavlja ustoličenje koroških knezov na Gosposvetem polju. Na eni strani je v projecirani sliki Gospa sveta, na drugi pa Krnski grad. Nad zastorom je napis: „Slovenska zemlja, naš dom si ti; naš dom ostani do konca dni!“ Oder ima štiri spremembe. Kmečka soba je pristno kmečka. Pobeljena je belosivkasto. V kotu je križ s prtom in napisom „Hvaljen Jezus!“, v sredini rožni venec, omara in v drugem koncu peč z mačko na peči. Ob strani vrata s škropilnikom in manjša omarica, kakor bi bila vdolana v zid. Na drugi strani okno, vrata in podoba Jezusova. 2. Gosposki salon je pobarvan rudečkasto. V ozadju je na enem koncu stojalo z lepo palmo, potem pa lep balkon. V sredini slika Fr. Prešerna, največjega slovenskega pesnika. Ob straneh ste na eni strani sliki voditelja koroških Slovencev v pretekli dobi, prošta Einšpielerja in vojvodski prestol, na drugi strani pa Ziljana M. Majerja, Meška in slap pri Savici. Celo ozadje je globoko projecirano kakor tudi v kmečki sobi. 3. Vas predstavlja lepšo kmečko vas. V ozadju je cerkva z večjimi in manjšimi hišami, lipo, vodnjakom, drevoredom. Ob straneh so hiše, nekatere s cveticami na oknih, kovačnica, vrt, kapelica, čebeljak. 4. Gozd predstavlja v ozadju gore deloma z drevjem obraščene, deloma gole, v dolini deloma planjava, deloma gozd, po dolini se vije reka, čez katero vodi pot. Ob straneh je raznovrstno drevje. V celoti je to krasna slika, kakor jih je na Koroškem, posebno v Rožu, več videti.

Naslikal nam je oder znani akademski slikar iz Rožeka, g. Peter Markovič. Veliko je imel dela, se trudil po dne in dostikrat pozno v noč. In kar je treba posebno naglašati, delal je z veseljem in poln mladeniškega navdušenja. Iz srca smo mu hvaležni.

Šmihelska mladina! Novi oder je sedaj tvoj. Poslužuj se ga. Išči na njem pouk in zabavo. Novi oder je znamenje, da živimo in da hočemo živeti še dalje, da nas je veselje lepših in poštenih prireditev. In kakor je danes šmihelski oder eden najlepši na Koroškem, tako ostani in bodi šmihelska mladina tudi ti vzorna in vodilna slovenski mladini na Koroškem.

Podravlje. Redni občni zbor slov. izobraževalnega društva „Sloga“ se vrši v zgornjih prostorih pri Vospniku v nedeljo dne 8. svečana t. l. ob petnajsti uri. Za govornika je naprošena krščansko-socialna zveza. Člani iz cele okolice pridite in obnovite članstvo! Začetek točno! Odbor.

Žitara vas. Izobr. društvo „Trta“ v Žitari vasi priredi dne 2. februarja, t. j. na svečnico ob 3. uri popoldne v Društvenem domu svoj XVIII. redni občni zbor z navadnim sporedom. Vabljeni vsi udi in prijatelji društva.

Št. Janž v Rožu. (Sestanek.) V nedeljo dne 18. t. m. je imelo tukajšnje izobraževalno društvo svoj sestanek, ki je bil prav dobro obiskan, ker se ga je udeležila tudi majhna kopica nepovabljenih gostov. Menda so bili „orgeši“ ali Jugendbund ali kako se že imenujejo. Ker je bil sestanek samo za društvene člane, se za te gospode dalje nismo zanimali in tudi ne vemo ali so prišli iz radovednosti ali pa se jim je zahotelo po našem poslancu. Ko smo jih zagledali, smo se nehote spominjali vojakov stare Avstrije (samo brk jim je manjkalo), ker so primarširali drug za drugim. Občudovanja vedna pa je bila disciplina! Če bi se delila pohvalna priznanja, kakor v stari Avstriji, bi jim bilo gotovo prisojeno. G. deželni poslanec je nam v poldrugournem govoru orisal najprej pomen izobraževalnih društev in potrebo splošne izobrazbe v kmečkih hišah. Govornik je prešel med drugim tudi na konjerejo in živinorejo sploh in posebno toplo priporočal knjigovodstvo v gospodarstvu. Nadalje nam je stavil tudi velikanski pomen posojilnic pred oči, ki so posebno za kmeta neobhodno potrebne. Zato je tudi dolžnost vsakega gospodarja, da jih kolikormogoče podpira ter se varuje bank, ki so bile že marsikateremu v pogubo. Nadalje je gosp. poslanec poročal o „Landwirtschafts-krankenkasse“, o kateri se bo menda kmalu razpravljalo v deželnem zboru, kako bi se stvar uredila, da bi bilo vsem prav. Prekone bo kmečka bolniška blagajna prešla v roke občini. Sestanek se je z živahnimi klici zaključil.

Št. Janž v Rožu. (Igra.) Tukajšnje izobraževalno društvo priredi dne 8. februarja t. l. igro „Tihotapec“ v petih dejanjih ob pol 3. uri popoldne pri Tišlarju v Št. Janžu. Vsi prisrčno vabljeni!

GOSPODARSKI VESTNIK

Lanski sadni mošt.

Sadje za mošt je vsled slabega vremena pokazalo par lastnosti, ki na mošt niso posebno ugodno vplivale. Osobito se je opazilo to pri sadju, ki se je prešalo že v septembru ali v prvih dneh oktobra, ko je vsebovalo še pre-mažo sladkornih snovi, beljakovine in drugih za vrenje mošta potrebnih snovi, zato pa mnogo kislin. Sadje, ki se je prešalo v drugi polovici oktobra ali v novembru, je bilo že toliko boljše, da se more že sedaj spoznati razlika v kakovosti moštov, ki so bili prešani v teh dveh periodah.

Mošt, ki je bil v septembru ali začetkom oktobra sprešan, vsebuje kvečjemu 3% alkohola, nasproti temu pa jako veliko kislin. Te radi pomanjkanja redilnih snovi niso mogle vreti ali vsaj jako malo. Posledice se bodo pojavile spomladi in v poletju. Mnogo moštov se bo pokvarilo, posebno če se navodila o ravnanju v kleti ne bodo strogo opazovala. Predvsem se morajo sodi najmanj vsak teden enkrat napolniti in sicer z zdravim, močnim moštom, ne pa, kakor se navadno godi, z vodo. Majhna množina alkohola, ki se nahaja v ti vrsti mošta, ne more konservirati legarja. Zato je priporočljivo, da se mošt že meseca januarja odtoči od legarja.

Na moštu, ki se odtoči od legarja, se pogosto pojavijo glive (Pilze). Da se te uničijo, se priporoča majhna množina asbestovega žvepla. V slučaju, ako je mošt slabo vrel in je nevarnost pokvarjenja velika, se mora na vsak način gledati na to, da se omogoči zadostno vrenje. Najboljše navodilo je: Klet mora imeti toploto od 12 do 14 stopinj Celzija, moštu se doda nekoliko čistih kvasnic (Reinhefe), ki povzročijo ponovno vrenje, odprtina pa mora biti zamašena s posebnim čepom za vrenje (Gärspund). Kdor hoče povečati množino alkohola, ali če mošt kljub dodanim kvasnicam ne vre, mora dodati 2 do 4 kilograme sladkorja. Po vrenju se sodi napolnijo do vrha, čepi za vrenje odstranijo in čez nekaj tednov se mošt odtoči od legarja.

Inserirajte v Koroškem Slovencu!

Da se glive, za katerih razvoj so v tem letu dane vse možnosti, preveč ne razširijo in razvijejo, je treba žvepla. Polagoma se bo pokazala potreba, da se kleti in sodi izžveplajo, da se načepijo manjši sodi, ker veliki predolgo časa tečejo in se mora mošt pokvariti. Ako se načepijo večji sodi, se mora prazni prostor v sodu vsakih 8 do 10 dni nalahno izžveplati, da se glive na površju tekočine uničijo. Vladati mora največja snaga v kleti in pri orodju v kleti (cevi, čepi itd.). Ako se začne mošt na nenavaden način spreminjati, je treba poklicati takoj strokovnjaka, kajti pokvarjen mošt se ne da več popraviti. Z lanskim moštom bo tedaj treba postopati na prav strokovnjaški način, ako hočemo, da ohrani svojo kakovost.

Proračun za januar. Generalni komisar je dospel v Ženevo, da predloži začasni proračun za januar 1925. Izdatki znašajo 60,7 milijona, deficit 3,6 milijona zlatih kron. Izdatki so se v primeri z izdatki za december preteklega leta povišali, ker so proračunani v večjih izdatkih za brezposelne. Ti izdatki se v prihodnjem mesecu ne bodo ponovili.

Splošna gospodarska razstava v Beljaku. Na seji beljaških in ostalih gospodarskih krogov dne 4. t. m. so končno javno sklenili, da prirede v tekočem letu v Beljaku splošno razstavo pod naslovom „Owa“. Zagotovljena je že tudi udeležba razstavjalcev iz Jugoslavije, Češkoslovaške, Italije in Nemčije. S pripravi, za katere je dovoljenih 25 milijonov K, začne takoj. Razstava bo nameščena v neposredni bližini glavnega kolodvora in bo trajala od 30. maja do 15. junija 1925. Posle vodeči generalni ravnatelj razstavnega odbora je Aleksander Gracon, Beljak, Parkhotel.

Svetovna produkcija žita. Mednarodni poljedelski zavod v Rimu razglša, da je znašal lanski pridelek žita v tisočih centih na pšenici 819.937,3 (1923: 920.093,8), rži 187.576,8 (232.562,2), ječmenu 206.399 (235.857,3), ovsu 515.540,2 (524.624,9) metercentov.

Celovski trg. Zelje 3000, krompir 2—2400, solata 4000, fižol 4600, čebula 4600, česen 16.000, špinača 3500—4000, hren 16.000, špinača 3500—4000, hren 16.000, kisló zelje 4400 K za kg. Mleko liter 4600—5000, sladka smetana 24—25.000, čajno maslo kilogram 68.000, skuta 16—18.000, maslo za kuho 58—60.000 K. Jajce 2—2400 K. Strd 36—40.000 K kg.

Tržne cene: Dunaj, Celovec, Velikovec: Žito: pšenica 5400—5500, 5200, 4600; rž 4825 do 4925, 4400, 4300; ječmen 3650—3750, —, 4400; oves 3800—3950, 3800, 3100; koruza —, 4600, 3100—3200; krompir 2—2100, 2200, 1800 kron za kg. Krma: sladko seno 135—150.000, 85—100.000, —; kisló seno 80—85.000, 60.000 do 80.000, —; slama neprešana 95—100.000, —, — K za 100 kg. Klavna živina (Dunaj, Celovec): volí 12.500—19.000, 15—16.000; biki 12—17.500, 12—15.000, krave 11—16.000, 10—14.000; telice —, 12—15.000; klobasarice 6600—12.000, 8—10.000; teleta 24—26.000, 14—18.000; mesne svinje 19—25.000, 18.000 do 22.000; pitane svinje 23—26.500, 20—24.000 K za kg žive teže.

Borza, Dunaj, 27. I. 1925. Češka krona 2100, polski zlat 13.540, dinar 1142, nemška zlata marka 16.660, dolar 70.640, italj. lira 2900.

Curih, 27. I. 1925. Dinar 8,47½, dolar 517,95, češka krona 15,40, lira 21,37½, avstrijska krona 0,0073.

ZA NAŠO DECO

Kdo je grešnik?

(Kitajska narod. pripovedka. Poslovenil F. Erjavec.)
Nekoč gre deset kmetov preko polja. Na poti jih dohití nevihta in vsi stečejo vedru v neko staro, že napol razpadlo svetišče. Nevihta pa prihaja vedno bliže in bliže, tako, da je razsajala že okrog in okrog svetišča in strele so švigale in udarjale tik prestrašenih kmetov. Kmetje so trepetali od strahu in mislili so si, da bo med njimi najbrže velik grešnik, ki ga hoče sedaj strela kaznovati. Da ga najdejo, sklenejo obesiti pred vrata svoje slamnike in čigar slamniki odnese vihar, tega izročijo njegovi usodi.

Komaj obesijo slamnike ven, že odnese enega vihar in ostali kmetje poženejo brez usmiljenja njegovega lastnika na prosto. Komaj zapusti ta svetišče, udari strela naravnost v tempelj.

Oni, ki so ga izgnali, je bil edino pravičen izmed vseh in zaradi njega je prizanašala strela vsem. Tako je moralo poplačati svojo trdosrčnost vseh devet z življenjem.

RAZNE VESTI

Drobne vesti. V Vratislavi v Šleziji gospodinjne ne marajo več kupovati mesa na trgu, ker se je izkazalo, da je morilec Denke prodajal v Vratislavi človeške meso. — Najnovejša novost v Londonu so rokavice s tako barvo, kakoršna je barva človeške kože, da se bo lepota ženske roke lahko občudovala kljub rokavicam. — Danski minister bogočastja Dahle bo predložil zbornici zakon, ki bo tudi ženskam dovoljeval biti duhovnice. — Francoski ministrski predsednik je povabil 200 revnih otrok za božičnico v Pariz, jih pogostil in obdaroval. — Čudno božičnico so praznovali v jetnišnici v Albany v severni Ameriki: v dvorano, kjer so se kaznjenci zbrali, je stopil upravitelj in je rekel, da so vsi prosti. Bili so težki slučaji med njimi: večina od teh do 19 let, dva sta bila obsojena na dosmrtno ječo. — V okrajih Ardahan in Ardak na Turškem je bil te dni strašen potres, ki je zahteval nad 200 človeških žrtev. Na tisoče prebivalcev tabori na prostem. Položaj je resen tembolj, ker vlada hud mraz. deloma do 17 stopinj pod ničlo. — 24. t. m. je bil popolen solnčni mrk, ki pa se je pri nas videl samo delno. — Na Kavkazu je zmrznilo 50 ljudi in več tisoč glav živine. — Nadporočnik Lederer in njegova žena v Budimpešti sta v teku par let pomorila in izropala 12 oseb. — Danski zdravnik Mollaard je izumil uspešno sredstvo proti jetiki, sanachrysin. — Na Bolgarskem so neznani atentatorji poskušali razstreliti železniški most med Slivnico in Caribrodom. Postavljeni so bili trije peklenški stroji, od katerih je eden eksplodiral. Železniški promet ni oviran. Atentat je bil namerjen orient-ekspresu, ki je deset minut popreje vozil čez most. —

Za tiskovni sklad so darovali:

Zalka Lajmiš, Vidarja vas, 10.000; izobraževalno društvo „Kočna“ v Svečah 117.000; Žitara vas: Josip Rutar 50.000, Silvester Ripič 50.000, Ivan Hus 10.000, Miha Škof 2000, Anton Ožmalc 5000, Avgustin Plantev 10.000, Jožef Smolnik 8000, neimenovan 10.000, Josip Gregorn 10.000, Franc Kuhar 10.000, Karol Karničar 5000, neimenovan 10.000, Judita Čarí 10.000, Ana Požerv 2000; neimenovan na Žih-holjah 10.000; Tomaž Krainz, Pokrče, 10.000; Joža Partl ml. 50.000; neimenovan 1000; Škrlec, Grebinj, 50.000; Libuče: Hartman Matvez 5000, Stare Helena 5000 K. Darovalcem najlepša hvala.

Listnica uredništva.

Št. Lipš pri Žoneku. Brez podpisa žal ne-porabno.

Tovarniška zaloga usnja
Julijus Blass
Celovec, Novi trg št. 4

ima v zalogi vse kožne izdelke ter ku-puje in prevzema v delo sirove kože.

Srednje posestvo

6 oralov polja, 4 orali travnikov, 4 orali zagrajenega pašnika, 3 orali gozda, arondirano in v ravnini se za

90 milijonov proda.

Vprašati je pri Josipu Lippitz, pd. Hanše, Št. Peter na Vašnjah pr Velikovcu. 10

Listnica upravnštva.

Naročnike zamudnike ponovno opozarja-mo, da gredo opomini na njih račun. Z rednim plačevanjem nam prihranite mnogo dela, sebi pa nepotrebne izdatke.

UNIV. Dr. MATKO JUG

se je nastanil v Borovljah in
ord nira vsak dan od
8. do 11. ure dopoldne

Iščem mlinarja

veščega in priletnega za kmetijski mlin. Nastop-takoj. Plača po dogovoru. Interesenti naj se obra-čajo na Kaiser Florijana, pd. Ferra na Bistrici pri Pliberku. 11

Občinski tajnik

z večletno prakso išče službe. Obračati se je na upravo lista. 12

Vabilo

Izobraževalno društvo „Kot“ v Št. Ja-kobu uprizoni dne 1. februarja 1925 ob 3. uri pop. v svoji društveni dvo-rani igro

Naša kri

K obilni udeležbi vabi

13

Odbor.

V torek po svečnici
dne 3. februarja 1925

otvorim v Sinči vasi št. 14

tik Karl-nove gostilne

ново trgovino

z zamenjavo prediva

in se cenj. odjemalcem za obi-len obisk priporočam, ter se bom potrudil vsem kupovalcem dobro in po cení postreči. —

Podružnico v Šmihelu obdržim naprej. —

15

Trgovec Franc Mory.

Slavnemu občinstvu naznanjam, da bom z dne 1. februarja v Šmihelu pri Reberniku hiš. šte. 3 odprl

trgovino z mešaním blagom

ter se bom potrudil z dobrim blagom, nizki cení in točni postrežbi vsakogar zadovoljiti.

Kupujem vsakovrstno žito in druge poljedelske pridelke ali zamenjam za moko in drugo blago.

Za obilen obisk se priporoča

J. Toplič.

14